

Regeringens proposition till Riksdagen med förslag till lag om läroavtalsutbildning

PROPOSITIONENS HUVUDSAKLIGA INNEHÅLL

I propositionen föreslås att en ny lag om läroavtalsutbildning stiftas. Lagen ersätter den nu gällande läroavtalslagen från 1967. Enligt propositionen moderniseras stadgandena om läroavtalsutbildningen, läroavtalsutbildningen som en arbetsdominerad form av yrkesutbildning och som en alternativ utbildningsväg knyts fastare till den övriga yrkesutbildningen, utbildningen på arbetsplatsen förs närmare de teoretiska studierna, förvaltningen görs lättare och beslutanderätten delegeras till lokal nivå.

Läroavtalsutbildningen ordnas både på ungdomsstadiet och som yrkesutbildning för vuxna. På utbildningens grunder och läroplaner tillämpas lagstiftningen om yrkesläroanstalter.

Stadgandena om läroavtalsutbildningen, det tidsbundna arbetsavtalet mellan den studerande och arbetsgivaren, läroavtalet, motsvarar nästan helt stadgandena i gällande läroavtalslag. Till läroavtalet fogas den studerandes personliga studieprogram.

Det hör fortfarande till kommunen eller kommuner gemensamt att ordna läroavtalsutbildning. För den lokala förvaltningen bör det tillsättas ett sådant lokalt kollegialt organ som avses i lagen om kommunernas undervisningsförvaltning. Den lokala förvaltningsmyndigheten har till uppgift att bland annat skaffa läroavtalsutbildningens teoretiska studieavsnitt av yrkesläroanstalterna eller andra instanser som ordnar utbildning.

Den studerandes studiesociala förmåner och finansieringen av läroavtalsutbildningen bibehålls i stora drag såsom i gällande lagstiftning. I finansieringen av de teoretiska studierna föreslås dock en övergång till kalkylbaserade grunder.

Lagen avses träda i kraft vid ingången av 1993.

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

	Sida		Sida
PROPOSITIONENS HUVUDSAKLIGA INNEHÅLL	1	3. Propositionens verkningar	6
ALLMÄN MOTIVERING	3	4. Ärendets beredning	6
1. Nuläget	3	DETALJMOTIVERING	7
1.1. Lagstiftning och praxis	3	1. Motivering till lagförslaget	7
1.2. Utvärdering av nuläget	4	2. Närmare stadganden och bestämmelser	10
2. Målen för och de viktigaste förslagen i propositionen	5	3. Ikraftträdande	10

ALLMÅN MOTIVERING

1. Nuläget

1.1. Lagstiftning och praxis

Läroavtalsutbildningen grundar sig på läroavtalslagen (422/67) och läroavtalsförordningen (563/67), som trädde i kraft vid ingången av 1968. I dem har ett flertal ändringar gjorts.

Läroavtalet är ett arbetsavtal mellan arbetsgivaren och eleven och följer stadgadena i läroavtalslagen. Eleven förbinder sig att utföra arbete för att han i ett visst yrke skall få behövliga praktiska och teoretiska kunskaper. Eleven skall ha fyllt 15 år och en minderårig elev skall försörja sig själv med eget förvärsarbete. På läroavtalsutbildning tillämpas ett flertal stadganden i lagen om arbetsavtal (320/70), som gäller arbetstiden, semestern, arbetarskyddet och annat skydd för arbetstagarerna. I lagen och förordningen finns detaljerade stadganden om elevens och arbetsgivarens rättigheter och förpliktelser, om upphörande och hävande av läroavtal, om godkännande av arbetsgivaren som utbildare och många andra frågor i anslutning till hur utbildningen genomförs.

För läroavtalsutbildningen utarbetar och godkänner utbildningsstyrelsen riksomfattande grunder för studieprogrammet. På basis av dem utarbetas ett studieprogram arbetsplatsvis. Grunderna för läroplanerna för utbildningsyrken inom läroanstaltsutbildningen har sedan den 1 augusti 1990 följts även inom läroavtalsutbildningen. Vid utgången av 1991 kunde man i form av läroavtalsutbildning avlägga 102 examina på skolnivå och 3 på institutnivå. Vidare har man utarbetat grunder för studieprogram inom yrken för vilka det inte ordnas undervisning vid läroanstalter. Vid utgången av 1991 fanns det 55 sådana yrken.

Den undervisning som inom läroavtalsutbildningen meddelas på arbetsplatsen är ca 75—90 procent av utbildningstiden. Den teoretiska utbildning som kompletterar undervisningen på arbetsplatsen ges på kurser som ordnas vid yrkesläroanstalter eller yrkesutbildningscentrer för vuxna. Under arbetsundervisningen får eleven lön enligt kollektivavtalet och under de teoretiska kurserna undervisning, måltider, inkvartering, dagtraktamente och av-

giftsfria läromedel som staten betalar. Familjeförsörjaren kan dessutom få familjebidrag.

Den högsta ledningen för läroavtalsutbildningen hör till undervisningsministeriet och utbildningsstyrelsen, som är underställt ministeriet. Förutom att utbildningsstyrelsen godkänner och utarbetar studieprogrammen beviljar den också tillstånd att ordna teoretiska kurser och betalar på ansökan kostnaderna för kurserna, elevernas studiesociala förmåner under kurstiden samt statsandel för avlöningen av utbildningsinspektörerna och andra behövliga tjänster. Den lokala ledningen och övervakningen av utbildningen hör till kommunen. För detta tillsätter kommunen eller kommunerna en lärlingsnämnd. Nämnden eller flera nämnder tillsammans består av en utbildningsinspektör med tjänsten som huvud- eller bisyssla. Det finns 75 lärlingsnämnder, 44 utbildningsinspektörer i huvudsyssla och 6 i bisyssla. Vidare betalas statsandel för 24 byråtjänstemäns löner. Undervisningsministeriet har till uppgift att fastställa statsandelsgrunderna för dessa tjänster. Vidare fastställer ministeriet grunderna för betalning av kostnaderna för de teoretiska kurserna.

Lärlingsnämnden beviljas statsandel till 65 procent av driftskostnaderna för tjänsten som utbildningsinspektör och för andra tjänster. Inom u-regionerna betalas statsandelen med en 5—30 procents förhöjning. För statsandelar har i statsbudgeten för 1992 anvisats 5,8 miljoner mark. Med statliga medel betalas utbildningsersättning åt arbetsgivaren. I u-regionerna betalas den som förhöjd. Ersättningen är graderad enligt utbildningsområde och studieår. Ersättningen är år 1992 720—2 040 mark per månad och elev. Anslaget för utbildningsersättningar är 98 miljoner mark 1992. Med statliga medel betalas även utgifterna för den kursundervisning som hör till utbildningen jämte studiesociala förmåner åt eleverna. För detta ändamål har det 1992 reserverats 64,7 miljoner mark.

Driftsutgifterna för läroavtalseleverna var 1990 ca 22 400 mark per elev. Vid yrkesläroanstalterna varierade driftsutgifterna enligt läroanstaltsform mellan 25 816 mark och 78 185 mark. Specialyrkesläroanstalterna är inte med i jämförelsen.

Tabell Läroavtalselever, antalet betyg och skiljebetyg åren 1975, 1980, 1985, 1990 och 1991

År	Antal läroavtalselever	Nya elever	Antal betyg	Antal skiljebetyg
1975	2 744	1 335	842	412
1980	5 157	3 729	2 328	1 331
1985	8 251	5 920	3 511	1 547
1990	7 235	4 784	3 322	1 366
1991	5 762	3 081	2 896	938

Antalet gällande läroavtal per i slutet av 1980-talet var varje år 7 000—8 000 och antalet nya elever 5 000—6 000. Nämnade siffror var betydligt lägre 1991. Det sammanlagda antalet läroavtal fördelar sig i stort jämnt mellan grund- och tilläggstudier. Antalet vuxna (över 19 år) är tredubbelt jämfört med de unga. Antalet studenter är ca 10 procent av det sammanlagda antalet.

År 1991 fanns det mest studerande inom utbildningsområdena handel och administration (16,6 %), det sociala området (14,7 %), restaurang- och hotellservice (7,3 %), grafisk teknik (6,1 %) och lantbruk (5,8 %). Inom det sociala området har läroavtalsutbildningen huvudsakligen varit behörighetsgivande utbildning för förvärvsarbete personer. På sistone har läroavtalsutbildningen utvidgats till att omfatta även vissa yrken inom hälsovården.

Inom personalutbildningen har läroavtalsutbildningen utnyttjats till sådan omskolning och vidareutbildning som leder till nya arbetsuppgifter. Här har man smidigt kunnat ta hänsyn till de studerandes erfarenheter av olika slags utbildning och arbete.

1.2. Utvärdering av nuläget

Yrkesutbildningssystemet i Finland har sedan början huvudsakligen baserat sig på utbildning vid läroanstalter. Utbildningen i form av läroavtal har klart varit av sekundär betydelse. Motsvarande basstruktur råder också i de övriga nordiska länderna, särskilt i Sverige och Norge, medan läroavtalsutbildningen i många länder i Europa bildar den huvudsakliga formen för yrkesutbildning på ungdomsstadiet.

Trots denna strukturella prioritering har läroavtalsutbildningen i Finland sin egna viktiga och stabila ställning av tradition. Genom läroavtalsutbildning har man bland annat kun-

nat kompensera brister i fråga om utbudet av utbildning vid läroanstalterna. Läroavtalsutbildning har kunnat ordnas inom områden där det inte är ändamålsenligt eller ens möjligt att ordna utbildning i läroanstaltsform. Genom läroavtalsutbildning har man kunnat öka yrkesutbildningens regionala tillgänglighet i glesbygden. Läroavtalsutbildningen har även erbjudit unga och vuxna, som av en eller annan orsak i sin livssituation inte kan eller önskar delta i utbildning vid en läroanstalten annan väg till yrkesutbildning vid sidan av arbetet. Läroavtalsutbildningen har likaså erbjudit en smidig och ändamålsenlig möjlighet till långvarigare personalutbildning, där den under de senaste åren fått ett allt högre anseende.

På grund av att utbildningen i läroanstaltsform har haft en dominerande ställning inom yrkesutbildningen har läroavtalsutbildningen inte alltid fått tillräcklig uppmärksamhet i den generella utvecklingen av yrkesutbildningen. De utbildningspolitiska utgångspunkterna i gällande läroavtalslagstiftning bottnar sig i skolförhållandena, förvaltningspraxis och tillväggångssätten under 1960-talet, medan organiseringen och utvecklingen av den övriga yrkesutbildningen genom ett flertal reformer har helt andra utgångspunkter. Trots att läroavtalsutbildningen har genomgått många ändringar, har varken lagstiftningen eller läroavtalsutbildningen som en helhet anpassats till den senaste utvecklingen och framtidsvisionerna för utbildningspolitiken.

Läroavtalsutbildningens status inom vårt yrkesutbildningssystem har varken med hänsyn till stadganden eller praxis utretts. Man har inte fäst tillräcklig uppmärksamhet vid läroavtalsutbildningens didaktiska och pedagogiska aspekter. Det finns brister i anpassningen och sammanjämkningen av yrkesstudierna och de teoretiska studierna i den läroavtalsutbildning som ordnas på arbetsplatserna. Läroavtalsutbildningens förvaltning är för hierarkisk och beslutsfattandet är alltför fjärran från den nivå där utbildningen ordnas. I kommunernas lokala förvaltning av läroavtalsutbildningen har man inte tagit tillräcklig hänsyn till hur kommunalförvaltningen utvecklats på sistone, inte heller till att minska och luckra upp den reglering som styr verksamheten i kommunen. Varken finansieringen av läroavtalsutbildningen eller de studerandes studiesociala ställning har till alla delar ordnats på ett tillfredsställande sätt.

Läroavtalsutbildningens många bestämmelser är också i sig föråldrade och komplicerade. Om många frågor stadgas på olika nivåer och delvis även på varandra. Bestämmelserna om själva läroavtalsutbildningen är relativt ringa till antalet och bristfälliga, var man har uppfattat att gällande lagstiftning snarare hör till lagstiftningen om arbetsförhållanden än till lagstiftningen om undervisning.

Alla nämnda olägenheter och brister har för sin del verkat i den riktningen att läroavtalsutbildningen inte har kunnat utvecklas på samma sätt som yrkesutbildningen. Den har inte breddats i önskad omfattning. Antalet studerande som avbrutit sina studier har ökat exceptionellt mycket, vilket kan anses vara en av de värsta avgärderna med läroavtalsutbildningen.

2. Målen för och de viktigaste förslagen i propositionen

Det allmänna utbildningspolitiska syftet med propositionen är att förbättra läroavtalsutbildningens status som alternativ arbetsintensiv utbildningsform i vårt övriga yrkesutbildningssystem som huvudsakligen grundar sig på undervisning i läroanstalter. Detta föreslås bli genomfört genom att läroavtalsutbildningen fastare kopplas samman med den övriga yrkesutbildningen, och att den utvecklas genom att dess didaktiska och pedagogiska särdrag stärks. Därför föreslås läroavtalslagen bli ersatt med en lag om läroavtalsutbildning.

Genom propositionen är avsikten också att generellt modernisera stadgandena i 1967 års läroavtalslag så att i läroavtalsutbildningen hänsyn kan tas till den utveckling som skett inom yrkesutbildningen i läroanstaltsform genom skolreformen på mellanstadiet, den omfattande utvecklingen av vuxenutbildningen och statsandelsreformen. Genom propositionen försöker man även gallra bland stadgandena i lagen, luckra upp regleringen, delegera beslutsfattandet och decentralisera förvaltningen.

Avsikten med propositionen är att genomföra den första fasen av en helhetsreform som gäller lagstiftningen om läroavtalsutbildning. I den andra fasen reformeras stadgandena om läroavtalsutbildningens finansiering så att de genomgående motsvarar principerna och tillvägagångssätten i statsandelsreformen. Vidare utreds om läroavtalsutbildning kan ordnas i form av avgiftsbelagd service. De stadganden i

läroavtalslagen som gäller avtalsbaserad utbildning på arbetsplatsen i samband med yrkesutbildning i läroavtalsform överfördes redan 1990 i tillämpliga delar och i reviderad form till lagen om yrkesläroanstalter (487/87), nedan läroanstaltslagen.

Enligt propositionen skall läroavtalslagen fortsättningsvis vara en arbetsdominerad form av yrkesutbildning med tyngdpunkten på yrkesinriktade studier som bedrivs på arbetsplatserna i samband med arbete. Dessa studier kan kompletteras med teoretiska studier som ordnas av yrkesläroanstalter, yrkesutbildningscentrer för vuxna eller även andra utbildningsarrangörer.

Läroavtalsutbildningen är en form av grundläggande yrkesutbildning både för unga och vuxna. Dessutom ordnas den som yrkesinriktad tilläggsutbildning. Enligt propositionen kan grundläggande yrkesutbildning i form av läroavtalsutbildning ordnas för utbildningsyrken inom yrkesutbildningen på ungdomsstadiet, för andra yrken inom vuxenutbildningen och dessutom för andra yrken som uttryckligen och enbart passar för läroavtalsutbildning, på det sätt som det besluts med stöd av lagstiftningen om yrkesläroanstalter. Utbildningen enligt läroavtal skulle på detta sätt i större omfattning vara tillgänglig som ett alternativ till läroanstaltsutbildningen.

På läroavtalsutbildningens läroplaner tillämpas läroanstaltslagen och de stadganden och bestämmelser som utfärdats med stöd av den om grunderna för läroplanerna inom yrkesutbildningen för vuxna, eftersom målsättningarna, undervisningsarrangemangen och -metoderna inom vuxenutbildningen lämpar sig bättre för läroavtalsutbildningen än i första hand tillvägagångssätten inom utbildningen på ungdomsstadiet vid läroanstalter. I sin egenskap av utbildning som huvudsakligen ordnas på arbetsplatsen lämpar sig läroavtalsutbildningen för övrigt särskilt bra som en form av yrkesutbildning för vuxna. Likaledes ger sättet på vilket vuxenutbildningen närmar sig problemen och tillämpningarna av läroplanen bättre möjligheter än utbildningen på ungdomsstadiet att smidigt och individuellt ordna undervisningen så utbildnings- och arbetslivserfarenheterna för dem som skall utbildas beaktas i tillräcklig omfattning. Enligt propositionen tas hänsyn till dessa omständigheter i de studerande personliga studieprogram som alltid skall fogas till läroavtalet.

De andra viktiga grunderna för att ordna läroavtalsutbildning bibehålls i stora drag oförändrade. Läroavtalet är fortfarande ett arbetsavtal mellan den studerande och arbetsgivaren med tillhörande rättigheter och förpliktelser. Det är fortfarande kommunens sak att ordna läroavtalsutbildning, och kommunen eller kommuner gemensamt ansvarar för den.

Den kommunala förvaltningen av läroavtalsutbildningen reformeras, dess ställning stärks och regleringen av den luckras upp. Kommunerna eller kommuner gemensamt tillsetter ett i 2 § lagen om kommunernas undervisningsförvaltning (706/92) avsett kollegialt organ för förvaltningen av undervisningsverksamheten. Även ett annat organ kan fungera som ett sådant än lärlingsnämnden enligt gällande stadganden. Lokalförvaltningen har till uppgift att bland annat godkänna läroavtalen, övervaka att läroavtalen och läroplanerna iaktas, utfärda betyg och utveckla läroavtalsutbildningen i allmänhet som en del av den övriga yrkesutbildningens utveckling.

En betydelsefull ändring är att lokalförvaltningen får ansvaret för att anskaffa den teoretiska undervisning som hör till läroavtalsutbildningen. Lokalförvaltningen köper den teoretiska undervisningen av yrkesläroanstalter, yrkesutbildningscentrer för vuxna och andra instanser som ger utbildning. Genom att ansvaret för att ordna den teoretiska undervisningen överförs till lokal nivå förbättras sammanjämkningen av undervisningen på arbetsplatsen med den teoretiska.

I detta skede ändras inte finansieringen av läroavtalsutbildningen, de studerandes studiesociala förmåner eller utbildningsersättningarna till arbetsgivaren i någon större omfattning, eftersom avsikten är att de skall revideras under den andra fasen av totalreformen. Kostnaderna för den teoretiska undervisningen och för de studiesociala förmånerna åt de studerande som deltar i den betalas med statliga medel, dock avvikande från nuvarande komplicerade och arbetsdryga praxis på kalkylbaserade grunder per studerande. För kostnaderna för lokalförvaltningens statsandelsberättigande tjänster och befattningar beviljas statsfinansiering till 65 procent, vilket motsvarar gängse praxis, dock så att man avstår från förhöjd statsandel enligt de bestämmelser som gäller utvecklingsregioner. De studerandes studiesociala förmåner behålls i stort intakta på grunder som stadgas genom förordning eller genom under-

visningsministeriets beslut med stöd av den. Utbildningsersättningarna till arbetsgivaren betalas enligt gängse praxis baserade på tre ersättningsklasser med statens medel. De gällande förhöjda utbildningsersättningarna i utvecklingsregionerna slopas likaledes.

3. Propositionens verkningar

Propositionen har inga direkta ekonomiska verkningar. Det tilltagande bruket av läroplanen och undervisningsmetoderna inom vuxenutbildningen samt fullt tillgodoräknande av tidigare studier och arbetslivserfarenhet kan dock i viss mån minska kostnaderna per studerande.

Propositionen innebär att uppgifter överförs från utbildningsstyrelsen dels till undervisningsministeriet, dels till lokal nivå. De uppgifter i egenskap av statsbidragsmyndighet som överförs till undervisningsministeriet kan betyda att personal överförs från utbildningsstyrelsen till ministeriet. Lokalförvaltningens uppgifter ökar främst i takt med anskaffningen av teoretisk undervisning. Å andra sidan är avsikten att tillvägagångssättet förenklas, vilket ökar lokalförvaltningens handlingsfrihet.

De medel som frigörs genom av u-regionstödets slopas kan användas till andra utgifter för verksamheten.

4. Ärendets beredning

Undervisningsministeriet tillsatte den 3 november 1988 en kommission med uppdrag att utarbeta ett förslag till totalreform av lagstiftningen om läroavtalsutbildning och utbildningsavtal på arbetsplatsen från och med den 1 januari 1991. I sitt betänkande (1990:4) föreslog kommissionen att man skulle slopa läroavtal som en speciell typ av arbetsavtal och begreppet nya studier på arbetsplatsen skulle införas i stället för läroavtalsutbildningen. I arbetsplatsstudierna sammanslås den undervisning som arbetsgivaren meddelar och den som yrkesläroanstalterna meddelar. Läroanstalterna svarar för utbildningen som en helhet, deltar i att utarbeta läroplanerna enligt arbetsplats och ger betyg. Den fristående läroavtalslagen upphävs och bestämmelserna om utbildning på arbetsplatsen fogas till lagstiftningen om yrkesläroanstalter. Förslaget har inte lett till några vidare åtgärder.

Undervisningsministeriet tillsatte den 3 december 1991 en utredare med uppgift att framlägga ett utkast till regeringsproposition med förslag till ny lagstiftning om läroavtalsutbildning. Förslaget färdigställdes den 5 maj 1992. Om utkastet gav de statliga ämbetsverken, arbetsmarknadsorganisationerna, de kommunala centralorganisationerna, studentorganisationerna och andra instanser i samband med läroavtalsutbildningen sina utlåtanden, sammanlagt 35 utlåtanden. Utlåtandena var i allmänhet positiva till principerna om att utveckla läroavtalsutbildningen.

Den fortsatta beredningen har gjorts som tjänstemannauppdrag vid undervisningsminis-

teriet. Förhandlingar har skett om propositionsutkastet med de kommunala centralorganisationerna och de viktigaste arbetsmarknadsorganisationerna. Förhandlingar enligt avtalet om förhandlingsförfarande i fråga om kommunal ekonomi och förvaltning har även förts med de kommunala centralorganisationerna, som meddelade att de motsätter sig en övergång till kalkylmässiga grunder vid betalning av kostnaderna för de teoretiska studierna, avskaffandet av utveclingsregionförhöjningar vid statsbidrag för tjänster och utbildningssättningar till arbetstagare samt att det stadgas om den personal som behövs för läroavtalsutbildningen och behörighetsvillkoren för den.

DETALJMOTIVERING

1. Motivering till lagförslaget

1 kap. Allmänna stadganden

1 §. *Läroavtalsutbildning.* I och med att namnet på lagen ändras jämfört med gällande läroavtalslag är strävan att genom en ny definition av begreppet läroavtalsutbildning och dess roll närma läroavtalsutbildningen till den övriga yrkesutbildningen. I paragrafens 1 mom. läroavtalsutbildningens speciella karaktär som en inlärningsprocess som huvudsakligen sker vid sidan av arbetet. Enligt paragrafens 2 mom. är läroavtalsutbildningen ett alternativ till utbildningen i läroanstaltsform både på ungdomsstadiet och i vuxenutbildningen.

2 §. *Läroavtal.* Definitionen av läroavtal är oförändrad. Arbetsavtalet ingås för viss tid, och en förlängning förutsätter ett nytt avtal. De som arbetar i tjänsteförhållande hos arbetsgivaren kunde fortfarande som tjänstlediga övergå till ett läroavtalsförhållande. I praktiken har detta arrangemang visat sig vara bra och fungerande.

Ett läroavtal kan också ingås för ett yrkesdelområde. Den lokala förvaltningsmyndigheten avgör när ett läroavtal utbildningsmässigt täcker en tillräckligt omfattande yrkesområde.

För att ett läroavtal skall träda i kraft fordras att den lokala förvaltningsmyndigheten godkänner det. Genom förordning stadgas om

villkoren som ställs angående arbetsplatsen, verksamhetsområdet och redskapen, den ansvariga utbildaren och annan beredskap på arbetsplatsen.

3 §. *Studerande.* Minimåldersgränsen för den studerande föreslås bli oförändrade 15 år och den primära utgångspunkten att han fullgjort sin läroplikt. Enligt grundskolelagen (470/83) börjar läroplikten vid ingången av höstterminen det år då barnet fyller sju år och räcker tio år, om inte läroplikten fullgörs tidigare. Eftersom den unga sålunda kan vara till och med 17,5 år innan läroplikten upphör, är det nödvändigt att stadga om möjligheten att av utbildningsmässiga skäl tidigare övergå till läroavtalsutbildning.

4 §. *Innehållet i läroavtal.* Enligt paragrafen motsvarar de frågor som skall innefattas i ett läroavtal gällande praxis. Läroavtalet skall fortfarande ingås skriftligt. Övriga formkrav har slopats. En provtid är obligatorisk, men längden på den kan avtalas inom ramen för den maximala tiden på fyra månader. Ett förslag är att det stadgas om provtiden i 12 § 1 mom.

Om innehållet och uppgörandet av det personliga studieprogrammet som skall fogas till avtalet stadgas genom förordning. Den studerande, arbetsgivaren och den lokala förvaltningsmyndigheter utarbetar tillsammans stu-

dieprogrammet. I programmet tas hänsyn till den studerandes tidigare utbildning och arbetslivserfarenhet.

5 §. *Grunderna för undervisningen.* I fråga om grunderna för att ordna läroavtalsutbildning följs samma tillvägagångssätt som för yrkesutbildningen för vuxna. Undervisningsministeriet beslutar om för vilka yrken läroavtalsutbildning kan ordnas. Avsikten är att läroavtalsutbildning kan ordnas, förutom i utbildningsyrkena inom yrkesutbildningen vid läroanstalter, även i andra yrken än för närvarande.

6 §. *Grunderna för läroplanerna.* I fråga om läroplanerna för läroavtalsutbildning följs läroplanerna inom yrkesutbildningen för vuxna, eftersom de bättre än grunderna för läroplanerna på ungdomsstadiet lämpar sig för läroavtalsutbildning. Stadgandet bekräftar gängse praxis.

7 §. *Teoretisk undervisning.* Enligt paragrafen vilar ansvaret för anskaffningen av teoretisk undervisning på den lokala förvaltningsmyndigheten. Undervisningen kunde köpas av yrkesläroanstalter, yrkesutbildningscentrer för vuxna men även av andra utbildningsarrangörer som anses vara lämpliga.

8 §. *Betyg.* Enligt paragrafen ges betygen av den lokala förvaltningsmyndigheten, vars uppgift här närmast är av teknisk natur, eftersom den egentliga bedömningen görs av arbetsgivaren och den som arrangerar teoretisk undervisning.

2 kap. Skyldigheter med anledning av läroavtal

9 och 10 §§. *Den studerandes skyldigheter. Arbetsgivarens skyldigheter.* I paragraferna har man försökt framhäva läroavtalsutbildningens utbildningsmässiga sidor och att de teoretiska studierna hänger nära samman med den undervisning som meddelas på arbetsplatsen.

3 kap. Läroavtals upphörande

11 §. *Hävning av läroavtal.* Paragrafen stadgar om grunderna för hävande av läroavtal och om prövotiden inom läroavtalsutbildning. Grundarna för hävande av ett avtal motsvarar i stort gällande praxis. Undantag är att även vårdnadshavaren har rätt att häva ett avtal och att den lokala förvaltningsmyndigheten av andra skäl än som anges i paragrafen kan

godkänna att avtalet hävs. Sådana skäl kommer närmast i fråga när arbetet minskar på grund av ekonomiska eller produktionsmässiga orsaker.

12 §. *Avslutande av läroavtal.* I paragrafen stadgas om när ett läroavtal upphör att gälla av andra skäl än av att det hävs.

4 kap. Förvaltning

13 §. *Lokalförvaltning.* Den lokala ledningen och övervakningen av läroavtalsutbildningen hör till kommunen. För detta tillsätter kommunen eller kommuner gemensamt ett sådant kollegialt organ som avses i lagen om kommunernas undervisningsförvaltning. Viktigt är att i organets sammansättning hänsyn tas till att arbetsgivaren, arbetstägaren och de lokala yrkesläroanstalterna är företrädda. När förvaltningen skall organiseras följs i övrigt kommunallagen (953/76), samt vad som i lagen om undervisningsväsendet i kommunerna stadgas om kommunala organ i tvåspråkiga kommuner. Om organets och tjänsteinnehavarnas befogenheter och uppgifter bestäms i den kommunala instruktionen.

14 §. *Tjänster och befattningar.* I paragrafen föreslås att det stadgas om personalen inom läroavtalsutbildningen. Stadgandet motsvarar det nuvarande. Om behörighetsvillkoren för den som innehar tjänsten som utbildningsinspektör stadgas genom förordning.

5 kap. Finansiering, studiesociala förmåner och ersättningar

15 §. *Kostnader för de teoretiska studierna.* Enligt 7 § i den föreslagna lagen köper den lokala förvaltningen läroavtalsutbildningens teoretiska undervisning. För detta anvisar undervisningsministeriet ett anslag per studerande, som även innefattar den studerandes studiesociala förmåner. De betalas i sin helhet med statliga medel. Avsikten är att genom förordning närmare stadga om betalningsförfarandet och ändringar i kostnaderna.

16 §. *Statsbidrag för tjänster och befattningar.* För de tjänster och befattningar som stadgas i den föreslagna lagens 14 § betalas statsunderstöd till 65 procent under förutsättningar som undervisningsministeriet bestämmer. Antalet tjänster och befattningar som berättigar till

statsunderstöd avses inte bli ökat med anledning av eventuella ändringar som kommunen vidtar i förvaltningen av läroavtalsutbildningen. Genom förordning stadgas om de driftskostnader för tjänster och befattningar som berättigar till statsandel. Det förhöjda statsbidraget inom utvecklingsregionen slopas.

17 §. *Studiesociala förmåner.* Avsikten är att de förmåner som den studerande åtnjuter under tiden för de teoretiska studierna i någon mån ändras till mera kalkylbaserade utan att de förämräs. Enligt propositionen sköter den lokala förvaltningsmyndigheten om betalningen av förmånerna. Om den studerande från annat håll åtnjuter minst lika stora motsvarande förmåner eller lön under tiden för de teoretiska studierna, betalas inga förmåner enligt denna lag åt honom. Tredje mom. motsvarar stadgandet i gällande lag om skattefrihet för de ekonomiska förmåner som den studerande åtnjuter.

18 §. *Utbildningsersättning åt arbetsgivaren.* Stadgandena om de utbildningsersättningar som betalas åt arbetsgivaren motsvarar stadgandena i gällande läroavtalslag. De förhöjda ersättningarna som betalas inom utvecklingsregionen slopas emellertid.

6 kap. Särskilda stadganden

19 §. *Tillämpning av lagen om arbetsavtal.* I paragrafen uppräknas de stadganden i lagen om arbetsavtal som skall följas i ett läroavtalsförhållande. Till förteckningen fogas hänvisningar till moderskaps-, faderskaps- och föräldrarledighet samt vårdledighet. Likaså föreslås det att hänvisningar fogas till stadgandena om permittering av arbetstagare.

I paragrafens 2 mom. föreslås möjligheten att avtala om att den studerandes lön blir mindre än minimilönen i de allmänbindande kollektivavtalen. Som undre gräns stadgas en dagslön enligt grunddägnen i lagen om utkomstskydd för arbetslösa. För närvarande är den 116 mark. Enligt propositionen gäller detta moment temporärt till utgången av 1994.

20 §. *Andra stadganden som tillämpas på läroavtal.* Paragrafen omfattar bestämmelser om den arbetstid för arbetstagaren, den semester, det arbetarskydd och annat skydd för arbetstagaren som skall iakttas i arbete som utförs inom ett läroavtalsförhållande.

21 §. *Följder av arbetsgivarens och den stude-*

randes försummelse. I paragrafen föreslås att den lokala förvaltningsmyndigheten skall få rätt att avbryta läroavtalsutbildningen på grund av arbetsgivarens eller den studerandes försummelse. Förutsättningen är att endera parten redan tidigare har tilldelats varning för klandervärt beteende och att bägge parter hörs innan beslutet fattas. Även tilldelning av varning, när den sker skriftligt, förutsätter att parterna hörs.

22 §. *Ändrings sökande.* Enligt paragrafen söks ändring i den lokala förvaltningsmyndighetens beslut alltid enligt kommunallagen. I paragrafens 2 mom. föreslås att beslut om finansiering enligt lagens 15 och 16 §§ kan överklagas enligt 25 och 26 §§ i den lag om statsandelar till kommunerna som träder i kraft vid ingången av 1993. Vissa beslut som avses i lagen är av den arten att det varken är nödvändigt eller ändamålsenligt att överklaga dem. Därför föreslås att besvärshänsyn kan stadgas genom förordning.

23 §. *Närmare stadganden.* Paragrafen innefattar det sedvanliga stadgandet som bemyndigar att utfärda en förordning.

7 kap. Ikraftträdelse- och övergångsstadganden

24 §. *Ikraftträdande.* Lagen föreslås träda i kraft vid ingången av 1993. Genom denna lag upphävs läroavtalslagen, varvid även läroavtalsförordningen som utfärdats med stöd av lagen upphävs. Enligt paragrafens 3 mom. kan åtgärder som verkställigheten av lagen förutsätter vidtas innan den träder i kraft.

25 §. *Övergångsstadganden.* I paragrafens 1 mom. stadgas om en övergångstid för lärlingsnämnderna. De organ som enligt lagen om kommunernas undervisningsförvaltning föreslagits i stället för lärlingsnämnderna i gällande lag bör enligt stadgandet tillsättas före utgången av 1994.

Enligt 2 mom. tillämpas tidigare gällande stadganden på kostnader som uppkommit innan lagen träder i kraft. I enlighet med detta betalas kostnaderna för sådana teoretiska kurser, för vilkas inledande utbildningsstyrelsen har gett sitt tillstånd under 1992 åt kursarrangörerna på grunder enligt gällande lag. På samma sätt förfar man när det gäller obetalda del- eller sluträtor av statsandelar för statsandelsberättigande tjänster som utbildningsinspektör och andra tjänster.

Beslut som har fattats innan lagen träder i kraft föreslås kunna överklagas enligt då gällande stadganden.

frågor kunde utfärdas genom undervisningsministeriets beslut. Något utkast till förordning bifogas inte propositionen.

2. Närmare stadganden och bestämmelser

Med stöd av den föreslagna lagen är avsikten att en förordning om läroavtalsutbildning skall ges med närmare stadganden om lagens verkställighet. Detaljerade bestämmelser om vissa

3. Ikraftträdande

Lagen föreslås träda i kraft vid ingången av 1993.

Med stöd av vad som anförts ovan föreläggs Riksdagen följande lagförslag:

Lag om läroavtalsutbildning

I enlighet med riksdagens beslut stadgas:

1 kap.

Allmänna stadganden

1 §

Läroavtalsutbildning

Med läroavtalsutbildning avses sådana läroavtalsbaserade yrkesstudier som bedrivs på arbetsplatsen i samband med praktiska arbetsuppgifter kompletterade med teoretiska studier.

Läroavtalsutbildning ordnas både som grundutbildning och som tilläggsutbildning på ungdomsstadiet och som yrkesutbildning för vuxna.

2 §

Läroavtal

Ett läroavtal är ett med stöd av denna lag ingånget arbetsavtal, enligt vilket den ena avtalsparten, den studerande, förbinder sig att åta den andra avtalsparten, arbetsgivaren, utföra arbete under dennes ledning och uppsikt mot ersättning för att nå yrkeskunnighet i ett visst yrke eller inom ett delområde av ett yrke.

Läroavtalet träder i kraft sedan den lokala förvaltningsmyndigheten har godkänt avtalet. Om villkoren för godkännande av läroavtal stadgas genom förordning.

3 §

Studerande

Studerande inom läroavtalsutbildningen kan

vara personer som när avtalet ingås har fyllt 15 år och som inte är läropliktiga. Av utbildningsmässiga skäl kan även en läropliktig person ingå läroavtal.

4 §

Innehållet i läroavtal

I ett läroavtal, som skall ingås skriftligen, skall nämnas avtalets giltighetstid, längden på provotiden, den grund för läroplanen som skall iaktas samt grunderna för den studerandes lön.

Till avtalet skall fogas ett personligt studieprogram för den studerande, om vilket närmare stadgas genom förordning.

5 §

Grunderna för undervisningen

I läroavtalsutbildning iaktas vad som angående den yrkesinriktade vuxenutbildningens struktur stadgas i eller bestäms med stöd av lagen om yrkesläroanstalter (487/87).

6 §

Grunderna för läroplanerna

I läroavtalsutbildning iaktas vad som angående grunderna för läroplanen inom yrkesinriktad vuxenutbildning stadgas i eller bestäms med stöd av lagen om yrkesläroanstalter.

7 §

Teoretisk undervisning

Den lokala förvaltningsmyndigheten för läroavtalsutbildningen köper den teoretiska undervisningen av yrkesläroanstalter, yrkesutbildningscentrer för vuxna eller vid behov av någon annan som ordnar utbildning.

8 §

Betyg

Sedan utbildningen avslutats eller avbrutits utfärdar den lokala förvaltningsmyndigheten, på basis av en bedömning av arbetsgivaren eller av den som ordnar den teoretiska undervisningen, ett betyg åt den studerande över att läroavtalsutbildningen slutförts enligt vad som närmare stadgas genom förordning.

2 kap.

Skyldigheter med anledning av läroavtal

9 §

Den studerandes skyldigheter

Den studerande skall som sig bör utföra de uppgifter som han tilldelats, omsorgsfullt göra sig förtrogen med de krav som yrkesskicklighet ställer för att uppgifterna skall kunna skötas med framgång och regelbundet delta i teoretisk undervisning.

10 §

Arbetsgivarens skyldigheter

Arbetsgivaren skall se till att den studerande har möjlighet att utföra yrkesuppgifter under den handledning och övervakning som förutsätts för att han skall nå yrkesskicklighet och att den studerande kan delta i teoretisk undervisning enligt ett personligt studieprogram.

3 kap.

Läroavtals upphörande

11 §

Hävning av läroavtal

Avtalsparterna kan häva läroavtalet, om de är eniga därom. Bägge parter har rätt att under en provotid på högst fyra månader häva

läroavtalet utan hinder av vad som nedan stadgas om hävning av läroavtal.

Vårdnadshavaren har rätt att häva läroavtalet, om hävningen är nödvändig på grund av en minderårigs uppfostran, utveckling eller hälsa.

Läroavtalet kan ensidigt hävas, om arbetsgivaren upphör med sin affärsverksamhet eller går i konkurs.

Vid arbetsgivarens död har hans rättsinnehavare och den studerande rätt att häva läroavtalet.

Avtalsparterna har på de grunder som stadgas i 43 och 44 §§ arbetsavtalslagen (320/70) rätt att häva läroavtalet.

Den lokala förvaltningsmyndigheten kan, sedan den hört den ena avtalsparten, godkänna upphävningen av läroavtalet efter provotiden på någon annan grund än vad som stadgas i 2—4 mom.

12 §

Avslutande av läroavtal

Läroavtalet upphör att gälla när utbildningen har avslutats eller avtalet har hävts. Läroavtalet upphör även att gälla, om den lokala förvaltningsmyndigheten med stöd av 21 § har avbrutit läroavtalsutbildningen.

4 kap.

Förvaltning

13 §

Lokalförvaltning

Den lokala ledningen och övervakningen av läroavtalsutbildning är en uppgift för kommunen. För detta har kommunen eller flera kommuner gemensamt ett sådant kollegialt organ som avses i 2 § lagen om kommunernas undervisningsförvaltning (706/92) och som har till uppgift att svara för den lokala förvaltningen av läroavtalsutbildningen, övervaka att läroplanerna och läroavtalen iakttas och sköta om att läroavtalsutbildningen utvecklas som en del av utbildningen på ungdomsstadiet och yrkesutbildningen för vuxna.

Om den lokala förvaltningen av läroavtalsutbildning gäller för övrigt vad som stadgas i kommunallagen (953/76) eller bestäms med stöd av den. Vidare gäller om förvaltningen

vad som i lagen om kommunernas undervisningsförvaltning stadgas om förvaltningsorganen i tvåspråkiga kommuner.

14 §

Tjänster och befattningar

Kommunen eller flera kommuner gemensamt kan ha en utbildningsinspektör och annan behövlig personal. Om behörighetsvillkoren för tjänsterna stadgas genom förordning.

5 kap.

Finansiering, studiesociala förmåner och ersättningar

15 §

Kostnader för teoretiska studier

De kalkylmässiga kostnader för ordnande av teoretisk undervisning och för studiesociala förmåner per studerande enligt 17 § som undervisningsministeriet årligen på förhand fastställer betalas till den lokala förvaltningsmyndigheten med statliga medel enligt vad som närmare stadgas genom förordning.

16 §

Statsbidrag för tjänster och befattningar

Undervisningsministeriet beviljar statsbidrag för sådana i 14 § nämnda tjänster och befattningar som ministeriet på sina villkor har godkänt som berättigande till statsbidrag. Statsbidraget är 65 procent av de driftskostnader för tjänsterna och befattningarna som anges genom förordning.

17 §

Studiesociala förmåner

Den studerande har rätt att under den tid han deltar i teoretisk undervisning få studiesociala förmåner på det sätt som stadgas genom förordning och som genom undervisningsministeriets beslut bestäms med stöd av den.

Studiesociala förmåner enligt denna lag betalas inte åt den studerande till den del han får

andra än i 1 mom. avsedda lagstadgade förmåner eller han får lön under tiden för den teoretiska undervisningen.

De studiesociala förmåner som den studerande har fått enligt denna paragraf är skattefria.

18 §

Utbildningsersättning åt arbetsgivaren

Åt arbetsgivaren betalas utbildningsersättning med statliga medel. Utbildningsersättningen per studerande indelas i ersättningsklasser enligt utbildningsområde på det sätt som stadgas genom förordning. Undervisningsministeriet fastställer årligen, inom statsbudgetens ramar, beloppen av utbildningsersättningarna.

Den lokala förvaltningsmyndigheten betalar utbildningsersättningen till arbetsgivaren. Om ansökan och utbetalning av utbildningsersättning stadgas närmare genom förordning.

6 kap.

Särskilda stadganden

19 §

Tillämpning av lagen om arbetsavtal

På läroavtal tillämpas vad som i 7, 8, 15—19, 22, 29—34, 34 a, 34 c, 34 g, 34 h, 35, 51, 52, 54 och 55 §§ lagen om arbetsavtal stadgas om arbetsavtal.

Utän hinder av 17 § lagen om arbetsavtal kan annat avtalas om den studerandes lön. Lönen får dock inte avtalas bli sådan att dagslönen understiger dagspenningens fulla belopp enligt 22 § 1 mom. lagen om utkomstskydd för arbetslösa.

20 §

Andra stadganden som tillämpas på läroavtal

I läroavtal iakttas vad som i fråga om arbetstagaren stadgas om arbetstid, semester, arbetarskydd och annat skydd för arbetstagaren.

21 §

Följderna av arbetsgivarens och den studerandes försummelse

Den lokala förvaltningsmyndigheten kan, sedan den hört bägge avtalsparter, avbryta läroavtalsutbildningen, om arbetsgivaren eller

den studerande trots varning försummar skyldigheterna enligt denna lag eller de bestämmelser som utfärdats med stöd av den. Innan varningen ges skall parterna höras.

22 §

Ändringssökande

Beslut som den lokala förvaltningsmyndigheten har fattat enligt denna lag eller med stöd av den får överklagas på det sätt som stadgas i kommunallagen.

Om överklagande av beslut som avses i 15 och 16 §§ gäller i tillämpliga delar vad som stadgas i 25 § och 26 § 1 mom. lagen om statsandelar till kommunerna (688/92).

Genom förordning kan stadgas om ärenden som inte får överklagas.

23 §

Närmare stadganden

Närmare stadganden om verkställigheten av denna lag ges genom förordning.

7 kap.

Ikraftträdelse- och övergångsstadganden

24 §

Ikraftträdande

Denna lag träder i kraft den 1

Helsingfors den 20 november 1992

199 . Lagens 19 § 2 mom. är i kraft till utgången av 1994.

Genom denna lag upphävs läroavtalslagen av den 22 september 1967 (422/67) jämte senare gjorda ändringar.

Åtgärder som verkställigheten av denna lag förutsätter får vidtas innan den träder i kraft.

25 §

Övergångsstadganden

Ett sådant kollegialt organ som avses i 13 § i denna lag och i 2 § lagen om kommunernas undervisningsförvaltning skall tillsättas före utgången av 1994. Innan det tillsätts fungerar lärlingsnämnden, som tillsatts med stöd av de stadganden som gällde när denna lag trädde i kraft, som nämnda organ.

Kostnader som har uppkommit innan denna lag träder i kraft finansieras och betalas, när denna lag träder i kraft, enligt tidigare gällande stadganden.

Vid överklagande av beslut som har fattats innan denna lag träder i kraft tillämpas de stadganden om ändringssökande som var gällande när denna lag träder i kraft.

Republikens President

MAUNO KOIVISTO

Undervisningsminister *Riitta Uosukainen*

